

ARTYKUŁY ORYGINALNE
NAUKI HUMANISTYCZNE

Maciej Urbańczyk
Politechnika Bydgoska im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich

Dawid Lasek
Politechnika Bydgoska im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich

Wolność umiera w burzy oklasków – Gwiezdne Wojny jako paralela rzeczywistości

Wpłynęło: 12.08.2024 r.; zrecenzowano: 20.08.2024 i 28.08.2024 r.; zatwierdzono do publikacji: 31.08.2024 r.

Streszczenie: Artykuł ukazuje stopniową erozję wolności oraz realne procesy polityczne prowadzące do dobrowolnego oddania się społeczeństwa w objęcia tyranii, na przykładzie prequeli Gwiezdných Wojen oraz serialu animowanego Wojny Klonów. Poszczególne rozdziały przybliżają kwestię politycznego tła prequeli, wpływu narracji na przemianę wybranych bohaterów pod kątem erozji wolności oraz paralelę fikcyjnych wydarzeń w świecie rzeczywistym. Analiza koncentruje się na politycznych manipulacjach Kanclerza Palpatine’a, który wykorzystując strach i kryzysy, zdobywa poparcie obywateli oraz władzę. Artykuł ukazuje, jak korporacje i biurokracja odgrywają kluczowe role w upadku swobód obywatelskich, czego przykłady widać w realnym świecie. Przedstawione wnioski mają na celu ostrzeżenie przed powtarzaniem błędów ukazanych w filmach oraz zachęcenie do refleksji nad zagrożeniami dla wolności wynikającymi z autorytaryzmu i korupcji.

Słowa kluczowe: wolność, gwiezdne wojny, totalitaryzm, demokracja, autorytaryzm

1. Wprowadzenie

Żaden z przypadków mieszania wolności jednostki z różnymi pojęciami oznaczonymi tym samym słowem nie jest tak niebezpieczny, jak mylenie jej z jego trzecim znaczeniem [...] użyciem słowa “wolność” na określenie fizycznej “możliwości robienia, co chcę”¹.

Gwiezdne Wojny stanowią jedno z najbardziej rozpoznawalnych fikcyjnych uniwersów na świecie, od wielu lat inspirując różne grupy wiekowe. Chociaż ich twórca, George Lucas, niejednokrotnie wspominał, że są one przeznaczone głównie dla dzieci², opowiedziana historia wskazuje na głębsze znaczenie i przesłanie, niż sugerowałby autor. Część sagi, zawierająca filmy “Mroczne widmo”, “Atak klonów” oraz “Zemsta Sithów”, zwana prequelami, zdaje się być pod tym względem najbardziej rozbudowana, niosąc ze sobą nie tylko obraz upadku herosa, ale i nadzwyczaj wierne przedstawienie narodzin tyranii. Niniejszy artykuł koncentruje się na analizie filmowej trylogii Gwiezdných Wojen wydanej w latach 1999 – 2005 oraz serialu

¹ Hayek F.A., *Konstytucja wolności*, Warszawa 2006, s. 29.

² YouTube. Pudding Asgard. George Lucas says Star Wars is for 12 years old.[Star Wars Celebration 2017] – <https://youtu.be/THKzwieF40?feature=shared> [dostęp: 24.07.2024].

animowanym Wojny Klonów, traktując je jako punkt wyjścia do dyskusji o wolności, jej powolnej utracie oraz totalitaryzmie, w paraleli do rzeczywistych wydarzeń. Chociaż miejscem akcji filmów Lucasa jest odległa galaktyka, bardzo dawno temu, tak wiele jej elementów można przenieść na współczesne realia. Myślą przewodnią artykułu będzie cytat z trzeciej części sagi “Więc tak oto umiera wolność... W burzy oklasków”. Głównym celem artykułu jest analiza politycznych manipulacji Kanclerza Palpatine’a oraz przedstawienie paraleli pomiędzy fikcyjnymi wydarzeniami z uniwersum Gwiezdných Wojen, a rzeczywistością. Problemy badawcze zostały zarysowane poprzez porównania dotyczące możliwości powstania autorytarnych reżimów w rzeczywistości, co pozostaje spójne z głównym tematem artykułu. Praca opiera się głównie na analizie porównawczej i interpretacji narracji filmowej, uwzględniając wydarzenia historyczne i polityczne, które znajdują swoje odzwierciedlenie w fikcyjnym świecie Gwiezdných Wojen. Wykorzystano liczne odniesienia do literatury i źródeł historycznych, aby podkreślić, jak przedstawione w filmach mechanizmy manipulacji, koncentracji władzy i erozji demokracji mają swoje odpowiedniki w rzeczywistości, czyniąc historię galaktyki znacznie bardziej uniwersalną i współczesną, niż może się to początkowo wydawać.

1.1. Wolność i niewola

Filozofowie od wieków dyskutują na temat istoty wolności i jej roli w życiu człowieka. Jedni uważać ją mogą za załączek chaosu, podczas gdy dla innych stanowić będzie podstawę każdego prawidłowo funkcjonującego społeczeństwa. Gdyby sięgnąć po książkową definicję, można by przeczytać, że wolność to “możliwość podejmowania decyzji zgodnie z własną wolą” w kontekście indywidualnym, bądź “prawa obywateli wyznaczone przez dobro powszechne, interes narodowy i porządek prawny” w rozumieniu społecznym³. Problemem tychże definicji są ich sztywne ramy oraz duża podatność samego pojęcia na indywidualną interpretację, gdyż “świat nigdy nie miał dobrej definicji wolności [...]. Wszyscy opowiadamy się za wolnością, lecz używając tego samego słowa, nie mamy na myśli tej samej rzeczy [...]”⁴. Zauważyć to można w częstym zestawianiu wolności i demokracji jako pojęć równoznacznych, co dalekie jest od bardziej klasycznej interpretacji, jako indywidualnych swobód jednostki. Prawdopodobnie najbardziej wyczerpujące rozważania nad istotą wolności można znaleźć w “Konstytucji wolności” F. A. von Hayek’a, gdzie rozumie ją jako “stan, w którym człowiek

³ Słownik Języka Polskiego PWN. Wolność – <https://sjp.pwn.pl/slowniki/wolno%C5%9B%C4%87.html> [dostęp: 24.07.2024].

⁴ Hayek F. A., *Konstytucja wolności*, Warszawa 2006, s. 25.

nie podlega przymusowi ze strony arbitralnej woli innego lub innych [...]”⁵; jego mentor, Ludwig von Mises, twierdził z kolei, że “człowiek jest wolny o tyle, o ile wolno mu wybierać cele i środki, których należy użyć do ich osiągnięcia”⁶. Z drugiej strony spektrum politycznego spotkać się można z odbieraniem swobód jednostce, co niejednokrotnie łączy się z coraz bardziej autorytarną oraz totalitarną władzą. O ile zdaniem skrajnych libertarian oraz anarchistów każda forma państwa jest równoznaczna z odbieraniem wolności, ze względu na monopol rządu na stosowanie przemocy, tak w bardziej stonowanym tonie można rzec, że “ideologia totalitaryzmu wypaczyła znaczenie wolności, sprowadzając ją do posłuszeństwa wobec instytucji państwa, podporządkowania się związkom zawodowym (tzw. demokracja przemysłowa) i do rzekomo fałszywej wolności gospodarczej kapitalistów, krzywdzących zwykłego człowieka”⁷. Droga do zniewolenia może być nagła i niespodziewana lub powolna i niedostrzegalna, jednak w obu przypadkach społeczeństwo gotowe jest oddać się w ręce tyranów dobrowolnie, niekiedy mając entuzjastyczne nastawienie do nadchodzących zmian.

2. Polityczne tło prequeli

*Wolność [...] nigdy nie była dobrowolnym darem ani od władców, ani od państw dla tych, którzy są poddanyimi, ale zawsze była jedynie ustępstwem, niezbędnym w konkurencji o utrzymanie lub zwiększenie władzy, w skrócie: ceną za władzę*⁸.

Rozumiejąc podstawowe pojęcia, można przejść do omówienia sceny politycznej świata prequeli Gwiezdných Wojen. W jaki sposób Sheev Palpatine, zwykły senator z prowincjonalnej planety, zdołał przekształcić silnie zbiurokratyzowaną Republikę Galaktyczną w totalitarny reżim Imperium Galaktycznego? Słowa doktora habilitowanego Mateusza Machaja dość dobrze opisują ten proces: “Aby wprowadzić dyktaturę, nie wystarczy po prostu dopchać się do konkretnej posady, na przykład senatorskiej; nie da się jej również ustanowić samymi rozządami na stanowiskach przywódczych. Gdyby tak było, wszystkie warunki konieczne do zaistnienia dyktatury byłyby już spełnione. Urzeczywistnienie dyktatury wymaga zmiany dalece głębszej – władza musi zostać zreformowana i rozszerzona. Innymi słowy, konieczne są zmiany nie tylko personalne, ale też instytucjonalne, dokonywane przy poparciu opinii

⁵ Ibidem.

⁶ Mises L., *Ludzkie działania. Traktat o ekonomii*, Warszawa 2011, s. 242.

⁷ Zagóra-Jonszta U., *Wolność w ujęciu Misesa, Hayeka i ordoliberalów*, w: *Studia Ekonomiczne. Zeszyty naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach nr 349*, Katowice 2018, s. 245.

⁸ Baader R., *Koniec pieniądza papierowego*, Warszawa 2022, s. 199.

publicznej”⁹ i chociaż odnoszą się do filmowego uniwersum, zdają się posiadać uniwersalne znaczenie, możliwe do przełożenia na świat rzeczywisty.

Historia świata przedstawionego zaczyna się od kryzysu politycznego, na tle gospodarczym. Wielka korporacja, w postaci Federacji Handlowej, dokonuje całkowitej blokady planety Naboo, odcinając ją od reszty galaktyki, a w dalszej kolejności przeprowadzając zbrojną inwazję, celem zamachu stanu i zmiany władzy. Firma ta posiada własne, w pełni zrobotyzowane, wojsko, lotnictwo, marynarkę, artylerię oraz wozy bojowe, a nawet przedstawiciela w Senacie Republiki. Dla lepszego zobrazowania sytuacji, analogią byłoby, gdyby obecnie prywatna spółka, np. Nestle za pomocą lotniskowców zaatakowało Islandię, a następnie za sprawą wpływów politycznych powstrzymało NATO od interwencji. Scenariusz, chociaż na pierwszy rzut oka absurdalny, byłby możliwy do zrealizowania. Niejednokrotnie w historii prywatne korporacje posiadały armie potężniejsze od wielu państw – koronnym przykładem niech będzie Brytyjska Kompania Wschodnioindyjska, będąca odpowiednikiem Federacji Handlowej. Dodatkowo od wielu lat zauważyć można coraz większą prywatyzację wojska¹⁰, z tak skrajnymi sytuacjami, jak próba przewrotu w Wenezueli przy pomocy PMC (Private Military Company) Silvercorp w 2020 roku¹¹. Można zatem założyć, że wizja konfliktu zbrojnego według Lucasa nie tylko odwołuje się do przeszłości, ale i ostrzega nas przed potencjalną przyszłością. Równie trafnie przedstawiony jest proces działania biurokratycznego i skorumpowanego Senatu¹², który w reakcji na niesprowokowany akt terroryzmu gotów jest jedynie obiecać powołanie specjalnej komisji. Uwidacznia to indolentność oraz brak sprawczości aparatu rządowego, w następstwie czego wybrany zostaje nowy Kanclerz. Naturalnym kandydatem, a w następstwie również zwycięzcą, zostaje Sheev Palpatine, senator z napadniętego Naboo. Obiecuje on fundamentalne zmiany, przyjmując wizerunek stanowczego i gotowego do działania lidera. Kolejne podobieństwo świata Gwiezdných Wojen oraz naszego opisuje wcześniej wspomniany doktor Machaj: “organizacje handlowe wokół nas niekoniecznie zajmują się handlem; nie zawsze też o handel dbają. Tak naprawdę dbają o wpływy polityczne i kontrolę. Unia Europejska jest tu świetnym przykładem. Z jednej strony przyniosła ona ze sobą wspomniane korzyści wynikające z większej integracji narodów rozrzuconych po całym kontynencie. Z drugiej strony Unię charakteryzuje rozrośnięta

⁹ Machaj M., *Gwiezdne Wojny a filozofia polityki*, Wrocław 2019, s. 41.

¹⁰ Forsal.pl. Prywatyzacja wojsny. Outsourcing żołnierzy to przyszłość wojska? – <https://forsal.pl/artykuly/1071328.prywatyzacja-wojny-outsourcing-zolnierzy-to-przyszlosc-wojska.html> autorstwa Adama Gwiazdy, [dostęp: 25.07.2024].

¹¹ Olszewski P., *Wykorzystanie prywatnych przedsiębiorstw militarnych w konfliktach zbrojnych*, w: *Roczniki nauk Społecznych Tom 14(50), numer 4 – 2022*, s. 82 (73 – 92).

¹² Więcej na ten temat w Hoppe H., *Demokracja. Bóg, który zawiódł*.

biurokracja i ogromna liczba regulacji będących potencjalnymi źródłami kontroli politycznej. Jak widać, Federacja Handlowa [...] wiernie oddaje współczesne realia dyplomacji gospodarczej: swoboda wymiany dóbr i usług nie leży w gestii poszczególnych krajów. Niezbędne może być pozwolenie udzielone przez odpowiednią federację – to do niej należy decyzja”¹³. W tym kontekście wstrzymanie handlu było kluczowe dla rozpalenia w sercach obywateli Republiki przyzwolenia na międzyplanetarny konflikt zbrojny. Brak przepływu towarów między narodami sprzyja nastrojom nacjonalistycznym, a społeczeństwo pozbawione relacji ekonomicznych o wiele łatwiej jest skłócić i podzielić. Tym sposobem odebranie wolności w postaci barier handlowych (ograniczenie swobody zawierania umów) stanowi pierwszy krok w stronę zniewolenia i autorytaryzmu.

Niestety, wraz z postępem historii okazuje się, że odpowiedzialni za inwazję liderzy Federacji Handlowej nie tylko pozostali na wolności, ale nawiązali też liczne sojusze, zagrażające integralności Republiki i sprowadzające na jej mieszkańców widmo wojny domowej. Kluczową rolę w rodzącym się konflikcie odgrywa Zakon Jedi, stanowiący wyjątkowo całkowicie spod jurysdykcji Senatu, ale ściśle z nim współpracującą, instytucję religijną. Rycerze Jedi sami określają siebie jako “strażników pokoju, nie żołnierzy”, w rzeczywistości pełniąc rolę sił do zadań specjalnych, zakulisowo wpływając na międzygalaktyczną politykę oraz wspierając biurokrację Senatu. Bardzo istotne pozostaje, że liderem ruchu sprzeciwiającemu się hegemonii Republiki, czyli Konfederacji Niezależnych Systemów (CIS, potocznie nazywane Separatystami) jest były członek Zakonu, hrabia Dooku. Jego odejście z upolitycznionej sekty, jawnie podyktowane rozczarowaniem z sytuacji politycznej oraz korupcji, niejako legitymizowało ruchy secesjonistyczne. Jak sam hrabia powiedział w przemowie do swoich sojuszników: “[...] reprezentujecie wolność i przyszłość naszej galaktyki. Dawniej wielka Republika i Zakon Jedi padły ofiarą własnych ambicji, a Najwyższy Kanclerz jest niczym więcej niż marionetką korporacyjnych monopolii. [...]”¹⁴. Co istotne, najważniejszymi członkami CIS były właśnie wielkie korporacje; rozumieć to można jako ostrzeżenie przed rosnącymi wpływami politycznymi oraz znaczeniem największych firm, jak i postępującym zjawiskiem korporacjonizmu. Oba te zjawiska są dostrzegalne we współczesnym świecie, choćby w postaci niezliczonych batalii sądowych gigantów technologicznych pokroju Mety oraz Microsoftu, z krajami członkowskimi Unii Europejskiej.

¹³ Machaj M., *Gwiezdne Wojny a filozofia polityki*, Wrocław 2019, s. 45.

¹⁴ W oryginale: “[...] you represent the freedom and the future of our galaxy. The once-great Republic and Jedi Order have become victims of their own ambitions, and the Supreme Chancellor is no more than a pawn of corporate monopolies. [...]”, tłumaczenie własne. Wookieepedia. Confederacy of Independent Systems – https://starwars.fandom.com/wiki/Confederacy_of_Independent_Systems [dostęp: 29.07.2024].

W przededniu wojny Kanclerz Palpatine przedstawia siebie jako orędownika integralności Republiki, gotowego do podjęcia koniecznych kroków militarnych, ale ograniczonego w działaniach przez Senat. Już starożytni Rzymianie zdawali sobie sprawę z ułomności systemu demokratycznego w sytuacjach kryzysowych; wprowadzili więc funkcję dyktatora, rozumiejąc, że pojedyncza osoba może podejmować decyzje szybciej i sprawniej, niż zbiorowość, co jest niezwykle istotne chociażby w przypadku wojen. Dyktator powoływany był na okres 6 miesięcy i posiadał pełnię władzy nad państwem. Senat odległej galaktyki posiadał zbliżony mechanizm do dyktatury starożytnego Rzymu, zwiększający władzę Kanclerza na maksymalny okres dwóch czteroletnich kadencji¹⁵. Nadanie Palpatine'owi tytułu Wielkiego Kanclerza uznać należy za kolejny przykład zepsucia starego systemu, gdyż propozycja rozszerzenia kompetencji była inicjatywą zmanipulowanego senatora, pozbawionego jakichkolwiek kompetencji do sprawowania swojej funkcji¹⁶. Od tego momentu dostrzec można coraz większy autorytaryzm w działaniach Kanclerza; natychmiast dokonuje całkowitej militaryzacji Republiki, zatwierdzając utworzenie armii, będącej pod jego bezpośrednią jurysdykcją oraz zarządzając atak na jedną z planet CIS, pod pretekstem uwolnienia pani senator oraz dwóch Rycerzy Jedi, oskarżonych przez Separatystów o szpiegostwo. Dodać należy, iż armia ta składała się wyłącznie z żołnierzy-klonów, wyhodowanych specjalnie do walki oraz pozbawionych jakichkolwiek praw obywatelskich – zatem prawdą jest, że oficjalnie broniąc wartości demokratycznych oraz wolności, Republika posunęła się do niewolnictwa, będącego największym możliwym pogwałceniem wartości, o zachowanie których oficjalnie walczyła. Przez całą historię ludzkości mężczyźni pozbawiani byli możliwości o samostanowieniu, poprzez wcielanie do armii, walkę oraz śmierć za sprawę, z którą nie musieli się zgadzać i rozumieć; w realiach XXI wieku przymusowa służba wojskowa równoznaczna jest właśnie z niewolnictwem. Pod tym względem armia CIS zdaje się być o wiele bardziej humanitarna, gdyż składa się w większości z droidów. Jak sam hrabia Dooku powiedział: “Niezliczone istoty żywe—te klony stworzone przez Jedi—zostały wysłane na śmierć, podczas gdy my poświęcamy głównie droidy. Nasi żołnierze z krwi i kości to chętni uczestnicy! To wasi ojcowie i synowie, matki i córki, którzy walczą nie dlatego, że zostali do tego stworzeni i zaprojektowani, lecz dlatego, że w głębi serca wiedzą, że walczą za słuszną i szlachetną

¹⁵ Wookieepedia. Supreme Chancellor – https://starwars.fandom.com/wiki/Supreme_Chancellor [dostęp: 29.07.2024].

¹⁶ Według licznych teorii fanów Gwiezdnych Wojen, senator Jar Jar Binks w rzeczywistości był bliskim współpracownikiem Kanclerza i udając niekompetencję działał w sposób przemyślany. W obu przypadkach wskazuje to na ułomność systemu politycznego Republiki.

sprawę!”¹⁷. Być może wizja przywódcy Separatystów jest możliwa do spełnienia i w przyszłości rozwój sztucznej inteligencji oraz robotyki całkowicie wyeliminuje precedens siłowego wcielania do armii.

Galaktyczna wojna domowa, powszechnie znana jako wojny klonów, trwała blisko 3 lata, pochłaniając niezliczoną liczbę ofiar, głównie wśród ludności cywilnej. Jedną z najważniejszych postaci konfliktu został niesławny generał Grievous – cyborg, głównodowodzący armii droidów, przez wielu uznawany za największego zbrodniarza wojennego w historii galaktyki¹⁸. Jak zostało wspomniane w poprzednim paragrafie, trzon sił Konfederacji Niezależnych Systemów stanowiły intergalaktyczne korporacje, jednak co równie istotne, żadna z nich nie była zarządzana przez ludzi. W połączeniu z brutalnością operacji wojskowych generała Grievous’a, zrodziło to wśród obywateli Republiki ogromny lęk przed obcymi, a co za tym idzie ksenofobię oraz wiarę w wyższość rasy ludzkiej. W kolejnych latach ułatwiło to wprowadzanie coraz bardziej rasistowskich i dyskryminujących przepisów oraz eksploatację planet peryferyjnych. “Dopóki państwo jest ciałem politycznym, potrzeba wewnętrznego pokoju zmusza je w krytycznych sytuacjach do obrania wewnętrznego wroga. W efekcie każde państwo zapewnia taką czy inną formułę wyznaczania wrogów narodu.”¹⁹, z czym zgadza się wcześniej cytowany doktor Machaj w słowach: “[...] najprostszym sposobem na poróżnienie ludzi oraz wywołanie w nich prymitywnych reakcji i konfliktów jest podkreślenie odrębności rasowych, narodowych i językowych, które masy rozumieją niemal natychmiast.”²⁰. Nim jednak do tego doszło, działania zbrojne musiały dotrzeć do stolicy galaktyki, Coruscant, by jej mieszkańcy na własnej skórze doświadczyli horroru wojny, o którym na co dzień słyszeli jedynie w wiadomościach. Trzecia część gwiazdnej sagi rozpoczyna się właśnie od wspomnianej inwazji oraz porwania Wielkiego Kanclerza. To również w tym filmie ujawniona zostaje prawdziwa tożsamość Palpatine’a, który okazuje się być nie tylko bezpośrednim przełożonym (mistrzem) hrabiego Dooku, członkiem sekty Sithów (religii wrogiej Zakonowi Jedi), ale też organizatorem wszystkich wcześniej opisanych kryzysów. Nie dziwi zatem, że wraz z upływem czasu działania wojenne tylko się zaostrzają, a władza

¹⁷ W oryginale: “Countless living beings—these clones the Jedi created—have been sent to their deaths, while we sacrifice mainly droids. Our soldiers of flesh and blood are willing participants! They are your fathers and sons, mothers and daughters, who fight not because they were grown and designed to do so, but because they know in their hearts that they are fighting for a just and noble cause!”, tłumaczenie własne. Wookieepedia. Confederacy of Independent Systems –

https://starwars.fandom.com/wiki/Confederacy_of_Independent_Systems [dostęp: 29.07.2024].

¹⁸ YouTube. Geetsly's. Who was Objectively The Biggest War Criminal in the History of the Star Wars Universe? – <https://youtu.be/yWWmfJJU-U?feature=shared> [dostęp: 26.07.2024].

¹⁹ Schmitt C., *The concept of the Political*, Chicago-London 2008, s. 46.

²⁰ Machaj M., *Gwiazdne Wojny a filozofia polityki*, Wrocław 2019, s. 55.

Kanclerza zostaje nie tylko przedłużona, ale i rozszerzona. Naturalnym konkurentem o wpływy staje się zatem Zakon Jedi, który jako organizacja w pełni niezależna i zdolna do interwencji politycznych, stanowi główne zagrożenie wszechwładzy Palpatine'a. Dodatkowo konflikt ten ma podłoże religijne oraz ideowe, gdyż Jedi i Sithów łączy wzajemna nienawiść, trwająca nieprzerwanie tysiące lat. Wpływy Kanclerza sięgają tak daleko, że stosując polityczne naciski wprowadza wiernego mu człowieka, Anakina Skywalker, w struktury zdawałoby się niezależnej Rady Jedi. Gdy Mistrzowie Zakonu dowiadują się o zdradzie Kanclerza i próbują go aresztować, zostają zabici, a ich organizacja staje się wrogiem publicznym numer jeden. Dotychczas podległe generałom Jedi wojsko klonów przechodzi na stronę Kanclerza, dokonując masowych egzekucji na swoich dotychczasowych dowódcach. Podobny los spotyka przywódców Separatystów, niegdysiejszych sojuszników przyszłego Imperatora, którzy giną z jego rozkazu jako potencjalne zagrożenie dla jego rządów oraz niebezpieczni świadkowie. Podobnie jak na Ziemi, tak w odległej galaktyce, ojcowie rewolucji rzadko dożywają ich ostatecznego końca, zjadani przez własny twór. Zgodnie z przewidywaniami, zmęczone przedłużającym się konfliktem społeczeństwo odczo zgadza się na oddanie pełni władzy w ręce Sitha, w zamian za obietnicę bezpieczeństwa. Prawdziwe i ponadczasowe okazuje się tu powiedzenie, że "ci, którzy są gotowi poświęcić podstawową wolność, aby nabyć odrobinę tymczasowego bezpieczeństwa, nie zasługują ani na wolność, ani na bezpieczeństwo"²¹. Stąd też pochodzi przytoczony w tytule niniejszego artykułu cytat że "wolność umiera w burzy oklasków", autorstwa senator Padme Amidali, której postać została szerzej omówiona w dalszej części artykułu. Dalsze paralele narodzin tyranii i towarzyszącej jej śmierci wolności również zostaną opisane poniżej.

3. Wpływ na postrzeganie postaci

Dlaczego potrzebujesz odwagi, aby stanąć w obronie wolności? Ponieważ w środowisku w dużej mierze pozbawionym zrozumienia oraz zainteresowania, systematycznie jesteś osamotniony, a czasem nawet tracisz radość²².

W kolejnym fragmencie artykułu, należy przyjrzeć się procesowi, w jaki sposób erozja wolności wpłynęła na główne postaci prequeli i świat przedstawiony. W pierwszej kolejności wyjaśnić należy definicję tegoż procesu. Erozję wolności należy rozumieć jako stopniowy proces ograniczenia fundamentalnych praw i swobód obywateli i jednostek zaliczanych do

²¹ Franklin B.

²² Baader R., *Koniec pieniądza papierowego*, Warszawa 2022, s. 203.

społeczeństwa. Dąży ona do całkowitej likwidacji aspektów życia społecznego, politycznego i ekonomicznego²³. Po zdefiniowaniu czym jest owa erozja, warto przyjrzeć się jak wpłynęła na poszczególne postacie, które pod wpływem zdarzeń z prequeli stopniowo zmieniały swoje oblicza i nastawienia. Jako najbardziej reprezentatywne zostały wybrane takie postacie jak Padme Amidala, Ahsoka Tano oraz żołnierze-klony w roli bohatera zbiorowego.

Za pierwszy przykład może posłużyć Padme Amidala Naberrie. Jako królowa planety Naboo, a następnie jej reprezentantka w Senacie Republiki Galaktycznej, była od najmłodszych lat oddaną obrończynią demokracji, sprawiedliwości oraz wolności w galaktyce. Bohaterka przedstawiona zostaje widowni już w Mrocznym Widmie, w momencie kryzysu politycznego, wywołanego przez Federację Handlową. Po uratowaniu przez Zakon Jedi, Padme dostrzega w nim sprzymierzeńców na drodze do wolności i sprawiedliwości. W czasie ucieczki przed okupantami poznaje młodego Anakina Skywalkera, z którym nawiązuje zażyłą relację. Znajomość ta w kolejnych częściach prequeli przeistacza się w zakazaną miłość, a w konsekwencji prowadzi do potajemnego ślubu między dwójką bohaterów. W postaci Padme zauważyć można stopniową erozję idei wolności i wiary w sprawczość Republiki. Padme jest postacią o silnym kompasie moralnym oraz idealistką; cechy te nie pozwalają jej na skuteczne polityczne manipulacje, przez co sprzeciw wobec rosnącej władzy Palpatine'a, który dąży do coraz większej centralizacji, nie znajduje większego poparcia²⁴. Z czasem bohaterka dostrzega w nim zagrożenie dla demokracji, lecz nie jest w stanie realnie mu przeszkodzić²⁵. Dodatkowo kilkakrotnie dochodzi do nieskutecznej próby zamachu na życie Amidali, co ma niebagatelny wpływ na bohaterkę. Padme traciła z czasem wiarę już nie tylko w samą Republikę, która odchodziła od wartości demokratycznych na rzecz totalitaryzmu, ale również w swojego męża, Anakina. Obserwowała jak bohater staje się coraz bardziej zaangażowany w działania Kanclerza, stając się kolejnym pionkiem na politycznej szachownicy. Gdy dowiaduje się o dokonanych przez ukochanego, a zleconych przez Palpatine'a, zbrodniach, jest zszokowana i zdruzgotana, dostrzec można u niej syndrom wyparcia. Opowieść Amidali kończy się w tragiczny sposób; umiera mając złamane serce, gdy jej nadzieja na wolność i sprawiedliwość znika wraz z przejściem Anakina (wybrańca, który miał przywrócić równowagę) na Ciemną

²³ Łętowska E., Woleński J., *Czy prawo zatrzyma wolność?*, w: Przegląd filozoficzny – Nowa seria R. 22: 2013, Nr 3 (87), Komitet Nauk Filozoficznych PAN, Wydział Filozofii Uniwersytetu Warszawskiego, 2013, s. 13 – 14.

²⁴ Warto wspomnieć o usuniętych scenach z Zemsty Sithów, podczas których zauważyć można o wiele bardziej zdecydowany sprzeciw senatorki wobec centralizacji władzy w rękach Kanclerza. YouTube. Ghosts of Vermont URBEX / Sky's the Limit Videos. Star Wars III : Revenge of the Sith / Deleted Scenes – <https://youtu.be/hcHIZup6gQ?feature=shared> [dostęp: 26.07.2024].

²⁵ Gwiezdne Wojny Wiki. Padmé Amidala – https://star-wars.fandom.com/pl/wiki/Padmé_Amidala#Młodość [dostęp: 26.07.2024].

Stronę Mocy i przemianowaniem demokratycznej Republiki, w jawnie totalitarne Imperium²⁶. Amidalę porównać można do osoby Anny Politkowskiej, dziennikarki która w latach 1990 – 2006 walczyła z centralizacją władzy Władimira Putina. Kobieta zwracała uwagę świata na łamanie praw człowieka przez rząd Federacji Rosyjskiej, uczestniczyła w licznych mediacjach z terrorystami²⁷, a przede wszystkim była zwolennikiem ustanowienia w Rosji prawdziwej, wolnej demokracji²⁸. Na początku lat 90, z obawy o własne bezpieczeństwo, zdobyła obywatelstwo w Stanach Zjednoczonych. W swoich pracach otwarcie krytykowała Władimira Putina oraz Ramzana Kadyrowa, oskarżając ich chociażby o serię ataków bombowych na terenie Federacji Rosyjskiej, podczas których zginęło ponad 300 osób. Putin obarczył odpowiedzialnością Czeczenów co stanowiło bezpośredni pretekst do zbrojnej inwazji, a w rezultacie aneksji ich państwa. Dyktator zyskał dzięki temu ogromną popularność i z łatwością zwyciężył w nadchodzących wyborach, o czym zostanie powiedziane więcej w dalszej części artykułu. Niestety, zamach przeprowadzony na Annie Politkowskiej, w przeciwieństwie do postaci Padme, zakończył się sukcesem. 7 października 2006 roku znaleziono ją zastrzeloną w windzie jej bloku, przy ulicy Leśnej 8/12 koło Dworca Białoruskiego w centrum Moskwy. Na miejscu odnaleziony został zarówno pistolet, jak i łuski. Przed zamachem wielokrotnie otrzymywała groźby śmierci; mówi się również, że przeżyła słynną „herbatkę Putina”²⁹ – zasłała w samolocie, przez co nie udało jej się dotrzeć na miejsce tragedii w Biesłanie³⁰. Sugerowano wówczas, że powodem zasłabnięcia były szkodliwe środki podane w herbacie³¹.

W przypadku Ahsoki Tano najlepszym momentem, obrazującym degrengoladę systemu, będzie historia ataku terrorystycznego na Świątynie Jedi na Coruscant. Incydent ten rozpoczął prawdziwą erozję postaci, dodatkowo mając znamienne konsekwencje dla całego Zakonu Jedi, który utracił opinię niezależnego oraz sprawiedliwego; na światło dzienne wyszło upolitycznienie oraz autorytarność, przeświadczonej o własnej nieomylności i podejmującej arbitralne decyzje, Najwyższej Rady Jedi. Historia rozpoczyna się od potężnej eksplozji

²⁶ Ibidem.

²⁷ W październiku 2002 roku, podczas zajęcia przez terrorystów teatru w Dubrowce występowała w roli negocjatora. Polska Agencja Prasowa PAP. Zamach i szturm na teatr na Dubrowce do dziś kryją tajemnice. Ekspert: już wtedy Putin pokazał, że nie liczy się z ludzkim życiem – <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1462892%2Czamach-i-szturm-na-teatr-na-dubrowce-do-dzis-kryja-tajemnice-ekspert-juz> [dostęp: 26.07.2024].

²⁸ Wikipedia. Anna Politowska – https://pl.wikipedia.org/wiki/Anna_Politowska [dostęp: 26.07.2024].

²⁹ YouTube. Opowiem Ci historię. ANNA POLITKOWSKA - ŚMIERĆ ZA PISANIE PRAWDY – <https://www.youtube.com/watch?v=9nJrxVOmLEg> [dostęp: 26.07.2024]

³⁰ Wikipedia. Atak terrorystyczny na szkołę w Biesłanie – https://pl.wikipedia.org/wiki/Atak_terrorystyczny_na_szkołę_w_Biesłanie [dostęp: 26.07.2024]

³¹ YouTube. Opowiem Ci historię. ANNA POLITKOWSKA - ŚMIERĆ ZA PISANIE PRAWDY – <https://www.youtube.com/watch?v=9nJrxVOmLEg> [dostęp: 26.07.2024]

w hangarze Świątyni Jedi, powodującej poważne uszkodzenia obiektu, raniąc i zabijając część cywilnego personelu oraz Rycerzy. Głównym podejrzanym zostaje sama Ashoka, uczennica bohatera wojennego, Anakina Skywalkera. W wyniku spisku bohaterka zostaje niesłusznie aresztowana i postawiona przed sądem, a Zakon w obliczu nacisków politycznych nie okazuje oczekiwanego wsparcia swojej członkini i pozbawia ją immunitetu, co odciska się na psychice bohaterki. Jej mistrz, nie mogąc pogodzić się z niesprawiedliwym werdyktem i pozostając jedną z nielicznych osób wierzących w niewinność młodej kobiety, przeprowadza własne dochodzenie³². Kończy się ono sukcesem i ujawnieniem osoby odpowiedzialnej za akt terroryzmu, Barriss Offee – przyjaciółki Ashoki i Jedi. Powodem ataku miał być sprzeciw wobec działań Zakonu i jego roli w wojnie; Jedi określający siebie “strażnikami pokoju, nie żołnierzami” bez wahania przyjęli rolę generałów³³. Pomimo oczyszczenia z zarzutów, Tano nie potrafi ponownie zaufać Radzie, która odwróciła się od niej w najgorszym momencie. Poczucie rozczarowania oraz zdrady skutkuje odcięciem się od skorumpowanej instytucji oraz wyruszeniem we własną drogę. Skutkuje to wewnętrznym, jak i zewnętrznym osłabieniem Zakonu, podważając jego autorytet i wzmagając nieufność obywateli Republiki wobec niego³⁴. Odejście Ahsoki ma charakter symboliczny, utrata wiary w instytucję, która miała być strażnikiem i reprezentantem najważniejszych wartości jasno pokazuje jak najwyższe instytucje państwowe gotowe są na zarzucenie obrony indywidualnej wolności jednostki, na rzecz interesu politycznego.

Ostatnim wartym przytoczenia przykładem mogą być żołnierze-klony, stworzeni na potrzeby Republiki i stanowiący trzon jej armii. W ich przypadku erozja wolności stanowi głęboki i tragiczny wątek, ilustrując jak wojenna machina i polityczne manipulacje (w tym przypadku Kanclerza) mogą pozbawić jednostki wolnej woli i tożsamości. Klony zostały stworzone w teorii na polecenie członka Zakonu Jedi na planecie Kamino, jednak w rzeczywistości prawdziwym zleceniodawcą był Palpatine. Były one stworzone jako „żołnierze idealni”, genetycznie modyfikowani w celu uzyskania mniejszej niezależności oraz większego posłuszeństwa. Ważnym aspektem był również przyspieszony rozwój, dzięki któremu przyszli żołnierze błyskawicznie dojrzewali, tracąc tym samym normalne dzieciństwo, a co za tym idzie możliwość wykształcenia indywidualnych zainteresowań, pasji, czy

³² Gwiezdne Wojny Wiki. Ashoka Tano – https://star-wars.fandom.com/pl/wiki/Ahsoka_Tano [dostęp: 28.07.2024]

³³ Gwiezdne Wojny Wiki. Barriss Offee – https://starwars.fandom.com/wiki/Barriss_Offee [dostęp: 28.07.2024]

³⁴ Gwiezdne Wojny Wiki. Ashoka Tano – https://star-wars.fandom.com/pl/wiki/Ahsoka_Tano [dostęp: 28.07.2024]

umiejętności wykraczających poza program szkoleniowy³⁵. W czasie wojny, klony były całkowicie posłuszne generałom Jedi. Rycerze uzyskali stanowiska dowodzące nie przez kompetencje militarne i doświadczenie, a za sprawą piastowanych funkcji w Zakonie. Chociaż zdarzały się sytuacje wytworzenia się bliskich oraz osobistych relacji między żołnierzami, a dowódcami, głównym zadaniem klonów było wykonywanie rozkazów bez sprzeciwu³⁶. Prowadziło to często do wykorzystywania ich w roli “mięsa armatniego”, ponieważ wielu dowódców uważało ich za imitację ludzi; generał Pong Krell jawnie traktował swoich żołnierzy niczym sprzęt wojskowy (dehumanizacja), mając za nic ich życie i zdanie³⁷. Może przypominać to sytuacje z frontu wschodniego II wojny światowej i radzieckiego podejścia do życia żołnierzy³⁸. W czasie trwania wojny część klonów zaczęły nawiedzać dylematy moralne, niektórzy kwestionowali wręcz sens walki, czy nawet swoje miejsce w samym konflikcie. Dobrym przykładem może być wątek klona CT-5555 (Fives), który wbrew rozkazom próbował ujawnić prawdę o chipach kontrolnych, znajdujących się w głowach wszystkich żołnierzy Republiki. Chipy te odbierały wolną wolę żołnierzom, zapewniając całkowite posłuszeństwo rozkazom Najwyższego Kanclerza w momentach, przy których poszczególne klony mogły wahać się lub wręcz zbuntować. Najlepszym tego przykładem był Rozkaz 66, w którym Kanclerz nakazał klonom zabicie wszystkich Jedi i powiązanych z nimi osób, co zostało opisane we wcześniejszej części artykułu³⁹. Ów rozkaz jest kulminacyjnym momentem erozji wolności, w którym klony tracą wszelką autonomię i wolność, stając się maszynami zmuszonymi są do bezwzględności posłuszeństwa. Po zakończeniu wojny żołnierze kontynuują służbę pod nowym reżimem, by obserwować jego przemianę od wewnątrz oraz powolne zastępowanie swoich braci przez zwykłych rekrutów. Ich historia, lojalność i poświęcenie szybko zostają zapomniane, a oni sami porzuceni przez system, który ich stworzył, bez środków do życia⁴⁰. Erozja wolności żołnierzy klonów ilustruje jak wojna oraz polityczne machinacje mogą zniszczyć indywidualność i autonomię jednostek, czyniąc je jedynie pionkami

³⁵ Gwiezdne Wojny Wiki. Żołnierze Klony – <https://star-wars.fandom.com/pl/wiki/Żołnierz-klon> [dostęp: 28.07.2024]

³⁶ Koronnym przykładem może być więź łącząca Anakina Skywalkera z kapitanem Rexem, którą można śledzić w serialu animowanym Wojny Klonów.

³⁷ Gwiezdne Wojny Wiki. Żołnierze Klony – <https://star-wars.fandom.com/pl/wiki/Żołnierz-klon> [dostęp: 28.07.2024]

³⁸ YouTube. Historia bez cenzury. Zbawca ZSRR – Geоргij Żukow – <https://youtu.be/PZO9uAzzb6Q?feature=shared> [dostęp: 28.07.2024]

³⁹ Gwiezdne Wojny Wiki. Żołnierze Klony – <https://star-wars.fandom.com/pl/wiki/Żołnierz-klon> [dostęp: 28.07.2024]

⁴⁰ Klony za swoją służbę nie otrzymywały wynagrodzenia, a po wojnie ich znaczna część wpadała w kryzys bezdomności. Widać to chociażby w serialu Kenobi, gdzie weteran z elitarnego niegdyś Legionu 501 żebra o pieniądze na ciepły posiłek.

w większej grze. Odnieść to można do rzeczywistości, gdzie mężczyznom w wieku poborowym również odbierane jest ich prywatne życie oraz prawo do samostanowienia, a po konflikcie zostają porzuceni.

4. Odbicie w rzeczywistości

Większość ludzi jest głęboko przekonana, że rząd jest konieczny dla naszej ochrony przed wewnętrzną i zewnętrzną agresją. Ale rząd jest przymusowym monopolem, który musi żądać od swoich obywateli poświęceń. Jest niekontrolowanym przez czynniki zewnętrzne szafarzem władzy i nie można go trwale ograniczyć⁴¹.

W ramach niniejszego artykułu wielokrotnie porównywano fikcyjne wydarzenia z uniwersum Gwiezdnych Wojen, do tych ze świata rzeczywistego, zwracając uwagę na łączące je podobieństwa. W tym ostatnim punkcie zilustrowane zostaną kolejne przykłady tychże zbieżności, które nie zmieściły się w poprzednich akapitach. Niektóre wymagać będą dłuższego omówienia, podczas gdy inne zostaną jedynie pokrótce przytoczone.

Podczas trwania wojen klonów można zauważyć prawdopodobnie najważniejszy moment przeistaczania Republiki w Imperium: nacjonalizację banków. Żadne z machinacji oraz planów Palpatine'a nie miałyby szans długofalowego sukcesu, bez okazałego zaplecza finansowego. Jak można dowiedzieć się z serialu animowanego "Wojny Klonów", Republika Galaktyczna w celu prowadzenia działań zbrojnych nieustannie zadłuża się w Intergalaktycznym Klanie Bankowym. Sposób funkcjonowania tejże instytucji nie zostaje wyczerpująco wytłumaczony, jednak domyślić się można, że pełni ona odpowiednik Międzynarodowego Funduszu Walutowego oraz Banku Światowego, zachowując przy tym oficjalnie neutralność w toczącym się konflikcie. Istnieją podejrzenia, że gildia bankierów zrzesza przy tym również banki centralne większości planet galaktyki, bądź sama jest galaktycznym bankiem centralnym, podobnym do Europejskiego Banku Centralnego. Za tezę tą przemawia sytuacja finansowa Republiki; w przypadku zaistnienia zwiększonych potrzeb finansowych rządy mają zazwyczaj dwa wyjścia: zwiększyć podatki lub zwiększyć deficyt, posilkując się sprzedażą obligacji państwowych. Zamiast tego Senat rozważa coraz to większe pożyczki w instytucji zewnętrznej, co sugerowałoby całkowitą niezależność systemu bankowego od aparatu rządowego. Przypomina to sytuację z Europy XX wieku, kiedy to niemiecki Bundesbank, posiadający dużą autonomię od rządu na tle innych państw, prowadził

⁴¹ Tannehill L. i M., *Wolność i rynek*, Warszawa 1993, opis wydawcy.

restrykcyjną politykę monetarną, doprowadzając do umocnienia się marki niemieckiej. Stanowiło to zagrożenie dla władz takich państw jak Francja, Włochy, czy Hiszpania, które znane były z upolitycznienia instytucji banku centralnego oraz inflacjonistycznej polityki pieniężnej. Silna marka ograniczała ich możliwości zadłużania się. Stąd też wziął się pomysł wprowadzenia wspólnej waluty ponadnarodowej, w postaci euro (któremu sprzeciwiała się większość obywateli Niemiec) oraz jednego, zależnego od polityków Europejskiego Banku Centralnego⁴². Krytycznie pomysł ten oceniał chociażby Roland Baader, już w 1993 roku: “Istnieją nieuniknione i pod wieloma względami fatalne logiczne powiązania między unią walutową, a polityczną. I tak na przykład unia walutowa [...] nieuchronnie wymaga wprowadzenia centralnej polityki pieniężnej, finansowej, stóp procentowych oraz polityki walutowej. Sama koordynacja polityki krajowej nie wystarczy. Oznacza to, że każdy, kto chce europejskiej unii walutowej, musi również chcieć europejskiego państwa centralnego. Wszystko inne jest teoretyczną brednią i przejawem niedojrzałości teorii państwa i teorii pieniądza. Europejska Unia Walutowa jest zatem decyzją polityczną, a nie gospodarczą.”⁴³. Sytuacja Republiki była jeszcze gorsza, niż Unii Europejskiej, gdyż cały system bankowy nie został jedynie znacjonalizowany, ale dodatkowo znalazł się pod kontrolą jednej osoby, w postaci Wielkiego Kanclerza. W systemie rezerwy częściowej, który niewątpliwie funkcjonował w odległej galaktyce, Palpatine nie tylko zdobył możliwość nieograniczonej wręcz kreacji podaży pieniądza – pełniąc funkcję przywódcy zarówno pożyczkodawcy, jak i pożyczkobiorcy, nie musiał uciekać się nawet do rolowania długu; mógł go po prostu anulować. Sama instytucja banku centralnego, jako wymysł komunistyczny, jest szkodliwa i prowadząca do nawracających kryzysów. Jej skrajne upolitycznienie jest nie tylko konieczne do centralizacji władzy, ale i do zniewolenia obywateli w sposób ekonomiczny⁴⁴.

Droga pojedynczej jednostki do władzy całkowitej nigdy nie należy do łatwych, czy szybkich. Istnieją jednak pewne działania, które w systemie demokratycznym mogą ułatwić pnięcie się po szczeblach władzy. Lucas tworząc postać przyszłego Imperatora, wzorował się prawdopodobnie na najkrwawszych dyktatorach XX wieku, jak chociażby Adolf Hitler, czy Benito Mussolini. Przywódcy ci chętnie kreowali swój wizerunek jako represjonowanych, a często nawet więzionych przez stary system, co pomagało budować im wizerunek

⁴² Więcej na ten temat w Bagus P., *Tragedia Euro*.

⁴³ Baader R., *Koniec pieniądza papierowego*, Warszawa 2022, s.143

⁴⁴ Więcej odnośnie banków centralnych w Bagus P., *Tragedia Euro*. Zupełnie nowe spojrzenie odnośnie polityki monetarnej znaleźć można natomiast w Hayek F. A., *Denacjonalizacja pieniądza*. Temat zostaje również poruszony w Ammous S., *Standard Bitcoin*.

“męczenników za sprawę”⁴⁵. Palpatine nie stanowi w tej kwestii wyjątku. Urząd Kanclerza zdobywa jako reprezentant okupowanej przez Federację Handlową planety Naboo, ze względu na współczucie i postawienie siebie jako osobiście pokrzywdzonego – co sam przyznaje na chwilę przed objęciem urzędu. Zarówno on, jak i wcześniej wspomniani naziści i faszyci, przejęli władzę nie tylko bez większego sprzeciwu społecznego, ale wręcz z jego poparciem, gdy skuszone obietnicami zmian masy ludowe wyniosły ich na piedestały. Cała trójka oparła swoją politykę na skrajnym rasizmie, nacjonalizmie oraz socjalizmie, budując jednocześnie bez przerwy wizję zagrożenia zarówno wewnętrznego, jak i zewnętrznego⁴⁶. Palpatine, posiadając jako Sith nadnaturalne moce, był w stanie pójść przy tym o krok dalej i samodzielnie wywołać wszystkie kryzysy, którym następnie mógł przeciwdziałać. Kolejno, pozoruje własne porwanie podczas ataku Separatystów na Coruscant, a próbę aresztowania przez Mistrzów Jedi przedstawia jako zamach na jego życie.

Podobnie fałszywe oskarżenia miały miejsce w Rosji, stanowiąc pretekst do ataku oraz zajęcia Czeczeni w latach 1999-2000. Ściśle związane z serią wybuchów budynków mieszkalnych na terenie Federacji Rosyjskiej, które rozpoczęły się we wrześniu 1999 roku. Zamachy miały miejsce w Dagestanie – 64 ofiary; w Moskwie – 213; we Wołgodońsk – 17 osób. Łączna liczba ofiar śmiertelnych wyniosła około 294 osoby, nie licząc rannych. Wydarzenia te wywołały ogromne oburzenie, strach oraz chęć zemsty u opinii publicznej, co umiejętnie wykorzystał będący wówczas premierem Rosji, Władimir Putin, oskarżając o akty terroryzmu czeczeńskich bojowników, twierdząc, iż miały one na celu destabilizację narodu rosyjskiego. Dzięki zdecydowanym działaniom i nieugiętej postawie wobec zamachowców zyskał powszechne poparcie społeczne, wygrywając w konsekwencji późniejsze wybory prezydenckie w pierwszej turze⁴⁷. Jesienią siły zbrojne Rosji dokonały inwazji na Czeczenię, co stanowiło pierwszą wojnę pod wodzą Putina. Według jego osobistego rozkazu siły Federacji Rosyjskiej miały nie okazywać litości dla żołnierzy czeczeńskich ani, co ważniejsze, dla

⁴⁵ Prawdopodobnie najbardziej kompleksowy opis postaci Adolfa Hitlera oraz jego dojścia do władzy znaleźć można w serii książek biograficznych *Hitler*, autorstwa Iana Kershawa. W sposób popularno-naukowy tematykę porusza również Grzegorz Bobrek na kanale w serwisie YouTube: <https://www.youtube.com/@GrzegorzBobrek/videos> [dostęp: 29.07.2024].

⁴⁶ YouTube. Historia bez cenzury. Putin = Hitler? Droga do wojny – https://www.youtube.com/watch?v=T1_a5eDh5u4 [dostęp 29.07.2024] oraz YouTube. Historia bez cenzury. Seksoholik, morderca, influencer - Benito Mussolini – <https://youtu.be/YXYMz5zW5TM?feature=shared> [dostęp 29.07.2024].

⁴⁷ TVN24 BiS. Eksplozje, które dały Putinowi władzę. Kto wysadzał bloki w Rosji? – <https://tvn24.pl/swiat/eksplozje-ktore-daly-putinowi-wladze-kto-wysadzal-bloki-w-rosji-ra470378-ls3412288> autorstwa Grzegorza Kuczyńskiego, [29.07.2024]

cywili⁴⁸. Już od początku inwazji, czyli 5 września 1999 roku, na 3 wioski na granicy z Dagestanem spadły rosyjskie bomby, zabijając ponad 40 osób, w tym 12 dzieci. Łącznie rosyjskie lotnictwo wykonało ponad 1300 nalotów, motywując je domniemanymi bazami terrorystów oraz chęcią ograniczenia strat. Było to kłamstwem, a Rosjanie w rzeczywistości dokonywali szeregu zbrodni wojennych, takich jak: gwałty, tortury, używanie zakazanych broni (np. gazów), brutalne pobicia oraz mordy, w celu zastraszenia Czeczenów przed próbą buntu i oporu. Bomby trafiały przede wszystkim w budynki mieszkalne i szkoły, a najmłodszą ofiarą wojny było 9 miesięczne dziecko. Wielu obywateli Czeczeni uciekało przed wojną; szacuje się, że liczba ta wynosiła około 400 tysięcy⁴⁹. Wojen nie wygrywa się jedynie poprzez działania zbrojne, dlatego też władze Federacji Rosyjskiej uruchomiły cenzurę oraz zaczęły stosować działania propagandowe, doprowadzając do spadku poparcia dla niepodległości Czeczeni do około 10%. Niezależni dziennikarze stracili możliwość dostania się bezpiecznie w pobliże terenu operacji. Niestety państwa zachodnie oraz instytucje ponadnarodowe nie potępiły ataku Rosji twierdząc, iż jest to sprawa wewnętrzna Federacji⁵⁰. Wkrótce po wybuchu wojny pojawiło się wiele wątpliwości, co do prawdziwych sprawców zamachów. Niektórzy, w tym wcześniej wspomniana Anna Politowska, sugerowali, że odpowiedzialne były rosyjskie służby specjalne (FSB), chcące uzyskać casus belli. Najlepszym tego przykładem może być kontrowersyjna sytuacja z miasta Riazań, gdzie po odkryciu podejrzanego ładunku wybuchowego okazało się, że była to operacja ćwiczebna FSB⁵¹. Wielu dziennikarzy, niezależnych badaczy oraz byłych agentów rosyjskich służb specjalnych publicznie twierdziło, że ataki były zaaranżowane przez rozkaz Putina, lecz oficjalne śledztwa nigdy tego nie potwierdziły, a wiele osób publicznie krytykujących Putina zniknęło bez śladu⁵². Wojna w Czeczeni i związana z nią kampania antyterrorystyczna umocniła pozycję Putina na rosyjskiej scenie politycznej i arenie międzynarodowej, dodatkowo wzmacniając kontrolę państwa nad mediami⁵³. Analogiczne działania, już w latach 60 XX wieku, planowały podjąć amerykańskie służby, w ramach

⁴⁸ YouTube. Powojnie. Pierwsza wojna Putina. Rosja ponownie napada na Czeczenię. Taktyka totalnego zniszczenia i terroru: <https://www.youtube.com/watch?v=UvwpRvO0pN0> [dostęp: 29.07.2024]

⁴⁹ Ibidem

⁵⁰ YouTube. OSW – Ośrodek Studiów Wschodnich. Tak zaczynał Putin: II wojna w Czeczenii. Zbrodnie rosyjskie, zniszczone miasta, terror, Czeczenia – <https://www.youtube.com/watch?v=bRPiUxzpT3I> [dostęp: 29.07.2024].

⁵¹ YouTube. Ciekawehistorie. Putin cz 2/4 Politowska, Gruzja, Miedwiediew – <https://www.youtube.com/watch?v=F-HggOnfnho> [dostęp: 29.07.2024].

⁵² YouTube. Wojna Idei. Jak znikają Rosjanie krytykujący Putina? | Rosyjski syndrom nagłej śmierci – <https://youtu.be/qOQ-VgbJKUc?feature=shared> [dostęp: 29.07.2024]

⁵³ YouTube. OSW – Ośrodek Studiów Wschodnich. Tak zaczynał Putin: II wojna w Czeczenii. Zbrodnie rosyjskie, zniszczone miasta, terror, Czeczenia – <https://www.youtube.com/watch?v=bRPiUxzpT3I> [dostęp: 29.07.2024]

niezrealizowanej operacji Northwoods, gdzie o zamachy terrorystyczne, przeprowadzone na terenie USA, miał zostać oskarżony kubański reżim Fidela Castro⁵⁴. Jak widać, chociaż skala działań Kanclerza Palpatine'a prawdopodobnie zostałaby uznana za teorię spiskową, tak rządy niejednokrotnie gotowe były na podobnie zakłamanie działania oraz manipulowanie opinią publiczną, celem osiągnięcia korzyści.

5. Podsumowanie

[...] nie ma tak bezsensownego poglądu, którego by ludzie nie przyswoili sobie łatwo, skoro tylko uda się przekonać ich, że pogląd ten przyjęty powszechnie⁵⁵.

W prequelach Gwiezdných Wojen (1999-2005) przedstawiono powolną utratę i erozję wolności poprzez wzrost autorytaryzmu i manipulację polityczną. Przemiana Republiki Galaktycznej w totalitarny twór, jakim było Imperium Galaktyczne, jest ukazana jako efekt korupcji, biurokracji, oraz przede wszystkim wysoce rozplanowanych manipulacji przeprowadzonych przez Palpatine'a.

Na podstawie przyjętego zakresu filmów i serialu zauważyć można pewne schematy poczynań władzy i polityki. Kanclerz sprawnie wykorzystuje strach i pojawiające się kryzysy (które są sztucznie przez niego wywoływane), aby zdobyć władzę i poparcie Senatu oraz obywateli Republiki. Zauważyć tu można odzwierciedlenie realnych sytuacji, gdzie rządy wprowadzają dyktaturę lub działają w sposób coraz bardziej autorytarny (ograniczając w jakiś sposób swobody obywatelskie) w odpowiedzi na kryzysy, kierując obywatelami za pomocą wszechobecnej manipulacji i polaryzacji społecznej. Innym przykładem może być rola samych korporacji w konflikcie. Wielkie firmy, takie jak Federacja Handlowa, odgrywają kluczową rolę w politycznych manipulacjach, sterując nimi w celu uzyskania własnych korzyści. Coraz więcej nowych tytułów ostrzega ludzi przed konsekwencjami posiadania przez korporacje większej władzy⁵⁶ – najczęściej prowadzi to do konfliktu interesów, podczas którego największymi ofiarami są zwykli obywatele. Innym wartym wspomnienia przypadkiem z prequeli jest ukazanie Senatu, jako przykładu skorumpowanej i rozrośniętej maszyny biurokratycznej, ukazując jak tego typu instytucje mogą być łatwo manipulowane oraz wykorzystywane do własnych celów przez ambitnych polityków, jak i partykularne grupy interesów. Wszystkie

⁵⁴ YouTube. Johnny Harris. The Operation Northwoods Conspiracy, Explained – <https://youtu.be/8AHOGvsno5Q?feature=shared> [dostęp 29.07.2024]

⁵⁵ Schopenhauer A., *Erystyka, czyli sztuka prowadzenia sporów*, Wolne Lektury, <https://wolnelektury.pl/media/book/pdf/schopenhauer-sztuka-prowadzenia-sporow.pdf> [dostęp: 01.08.2024]

⁵⁶ Przykładami takich światów mogą być: Cyberpunk 2077; Ready Player One; Snowpiercer; Blade Runner 2049; The Circle.

opisane powyżej wydarzenia stanowią dla odbiorców proste przesłanie, które powinno zostać potraktowane jako ostrzeżenie, przed popełnieniem podobnych błędów, jakie uczynili bohaterowie filmów i serialu. W celu lepszego zrozumienia politycznego przesłania sagi, należałoby wykonać dodatkową analizę poszczególnych elementów świata Gwiezdnego Wojen, z wyszczególnieniem takich działań jak: ekonomia, wolności obywatelskie, historia, kultura, religia itp. Niniejszy artykuł, porusza wiele z wyżej wymienionych zagadnień, ale nie wyczerpując ich, stanowi dobry początek do szerszej dyskusji oraz dalszych badań. Dalsze badania mogłyby obejmować szczegółową analizę aspektów ekonomicznych, takich jak wpływ konfliktów na gospodarkę i nierówności społeczne; badanie wolności obywatelskich w kontekście prawa i porządku; zbadanie roli historii, kultury i religii w kształtowaniu tożsamości galaktycznej; a także przeanalizowanie wpływu polityki wewnętrznej i międzynarodowej na rozwój autorytaryzmu w fikcyjnym uniwersum Gwiezdnego Wojen.

LIBERTY DIES WITH THUNDEROUS APPLAUSE – STAR WARS AS A PARALLEL TO REALITY

Abstract: The article examines the gradual erosion of freedom and the real political processes that lead society to willingly submit to tyranny, using the Star Wars prequels and the animated series The Clone Wars as case studies. The chapters explore the political background of the prequels, the impact of the narrative on the transformation of selected characters in the context of freedom's decline, and the parallels between fictional events and real-world situations. The analysis focuses on the political manipulations of Chancellor Palpatine, who, by exploiting fear and crises, gains the support of citizens and consolidates power. The article also highlights the roles that corporations and bureaucracy play in the erosion of civil liberties, with clear parallels to real-world examples. The conclusions are intended as a warning against repeating the mistakes portrayed in the films and as an invitation to reflect on the threats to freedom posed by authoritarianism and corruption.

Keywords: freedom, Star Wars, totalitarianism, democracy, authoritarianism

Bibliografia:

1. Baader R., *Koniec pieniądza papierowego*, Warszawa 2022, s. 143, 199, 203.
2. Hayek F.A., *Konstytucja wolności*, Warszawa 2006, s. 25, 29.
3. Łętowska E., Woleński J., *Czy prawo zatruwa wolność?*, w: Przegląd filozoficzny – Nowa seria R. 22: 2013, Nr 3 (87), Komitet Nauk Filozoficznych PAN, Wydział Filozofii Uniwersytetu Warszawskiego, 2013, s. 13–14.
4. Machaj M., *Gwiezdne Wojny a filozofia polityki*, Wrocław 2019, s. 41, 45, 55.
5. Mises L., *Ludzkie działania. Traktat o ekonomii*, Warszawa 2011, s. 242.
6. Olszewski P., *Wykorzystanie prywatnych przedsiębiorstw militarnych w konfliktach zbrojnych*, w: Roczniki nauk Społecznych Tom 14(50), numer 4 – 2022, s. 82 (73–92).
7. Schmitt C., *The concept of the Political*, Chicago-London 2008, s. 46.
8. Tannehill L. i M., *Wolność i rynek*, Warszawa 1993, opis wydawcy.
9. Zagóra-Jonszta U., *Wolność w ujęciu Misesa, Hayeka i ordoliberalów*, w: Studia Ekonomiczne. Zeszyty naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach nr 349, Katowice 2018, s. 245.

Netografia:

1. Forsal.pl. *Prywatyzacja wojny. Outsourcing żołnierzy to przyszłość wojska?* – <https://forsal.pl/artykuly/1071328,prywatyzacja-wojny-outsourcing-zolnierzy-to-przyszlosc-wojska.html> autorstwa Adama Gwiazdy, [dostęp: 25.07.2024].
2. Gwiezdne Wojny Wiki. *Ashoka Tano* – https://starwars.fandom.com/pl/wiki/Ahsoka_Tano [dostęp: 28.07.2024].
3. Gwiezdne Wojny Wiki. *Barriss Offee* – https://starwars.fandom.com/wiki/Barriss_Offee [dostęp: 28.07.2024].
4. Gwiezdne Wojny Wiki. *Padmé Amidala* – https://starwars.fandom.com/pl/wiki/Padmé_Amidala#Młodość [dostęp: 26.07.2024].
5. Gwiezdne Wojny Wiki. *Żołnierze Klony* – <https://starwars.fandom.com/pl/wiki/Żołnierz-klon> [dostęp: 28.07.2024].
6. Polska Agencja Prasowa PAP. *Zamach i szturm na teatr na Dubrowce do dziś kryją tajemnice. Ekspert: już wtedy Putin pokazał, że nie liczy się z ludzkim życiem* –

- <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1462892%2Czamach-i-szturm-na-teatr-na-dubrowce-do-dzis-kryja-tajemnice-ekspert-juz> [dostęp: 26.07.2024].
7. Schopenhauer A., *Erystyka, czyli sztuka prowadzenia sporów*, Wolne Lektury, <https://wolnelektury.pl/media/book/pdf/schopenhauer-sztuka-prowadzenia-sporow.pdf> [dostęp: 01.08.2024].
 8. Słownik Języka Polskiego PWN. *Wolność* – <https://sjp.pwn.pl/slowniki/wolno%C5%9B%C4%87.html> [dostęp: 24.07.2024].
 9. TVN24 BiS. *Eksplozje, które dały Putinowi władzę. Kto wysadzał bloki w Rosji?* – <https://tvn24.pl/swiat/eksplozje-ktore-daly-putinowi-wladze-kto-wysadzal-bloki-w-rosji-ra470378-ls3412288> autorstwa Grzegorza Kuczyńskiego, [dostęp: 29.07.2024].
 10. Wikipedia. *Anna Politowska* – https://pl.wikipedia.org/wiki/Anna_Politkowska [dostęp: 26.07.2024].
 11. Wikipedia. *Atak terrorystyczny na szkołę w Biesłanie* – https://pl.wikipedia.org/wiki/Atak_terrorystyczny_na_szkołę_w_Biesłanie [dostęp: 26.07.2024].
 12. Wookieepedia. *Confederacy of Independent Systems* – https://starwars.fandom.com/wiki/Confederacy_of_Independent_Systems [dostęp: 29.07.2024].
 13. Wookieepedia. *Supreme Chancellor* – https://starwars.fandom.com/wiki/Supreme_Chancellor [dostęp: 29.07.2024].
 14. YouTube. Ciekawehistorie. *Putin cz 2/4 Politkowska, Gruzja, Miedwiediew* – <https://www.youtube.com/watch?v=F-HggOnfnho> [dostęp: 29.07.2024].
 15. YouTube. Ghosts of Vermont URBEX / Sky's the Limit Videos. *Star Wars III : Revenge of the Sith / Deleted Scenes* – https://youtu.be/_hcHIZup6gQ?feature=shared [dostęp: 26.07.2024].
 16. YouTube. Geetsly's. *Who was Objectively The Biggest War Criminal in the History of the Star Wars Universe?* – <https://youtu.be/yWWmefJJU-U?feature=shared> [dostęp: 26.07.2024].
 17. YouTube. Historia bez cenzury. *Putin = Hitler? Droga do wojny* – https://www.youtube.com/watch?v=T1_a5eDh5u4 [dostęp: 29.07.2024].
 18. YouTube. Historia bez cenzury. *Seksoholik, morderca, influencer - Benito Mussolini* – <https://youtu.be/YXYMz5zW5TM?feature=shared> [dostęp: 29.07.2024].
 19. YouTube. Historia bez cenzury. *Zbawca ZSRR – Gieorgij Żukow* – <https://youtu.be/PZO9uAzxb6Q?feature=shared> [dostęp: 28.07.2024].
 20. YouTube. Johnny Harris. *The Operation Northwoods Conspiracy, Explained* – <https://youtu.be/8AHOgvsno5Q?feature=shared> [dostęp: 29.07.2024].
 21. YouTube. Opowiem Ci historię. *ANNA POLITKOWSKA - ŚMIERĆ ZA PISANIE PRAWDY* – <https://www.youtube.com/watch?v=9nJrxVOMLEg> [dostęp: 26.07.2024].
 22. YouTube. OSW – Ośrodek Studiów Wschodnich. *Tak zaczynał Putin: II wojna w Czeczenii. Zbrodnie rosyjskie, zniszczone miasta, terror, Czeczenia* – <https://www.youtube.com/watch?v=bRPiUxzpT3I> [dostęp: 29.07.2024].
 23. YouTube. Powojnie. *Pierwsza wojna Putina. Rosja ponownie napada na Czeczenię. Taktyka totalnego zniszczenia i terroru* – <https://www.youtube.com/watch?v=UvwpRvO0pN0> [dostęp: 29.07.2024].
 24. YouTube. Pudding Asgard. *George Lucas says Star Wars is for 12 years old. [Star Wars Celebration 2017]* – <https://youtu.be/THKzwzieF40?feature=shared> [dostęp: 24.07.2024].
 25. YouTube. Wojna Idei. *Jak znikają Rosjanie krytykujący Putina? | Rosyjski syndrom nagłej śmierci* – <https://youtu.be/qOO-VgbJKUc?feature=shared> [dostęp: 29.07.2024].